

Aftale mellem regeringen og Socialistisk Folkeparti,
Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti,
Enhedslisten, Radikale Venstre og Alternativet om:

En ny kurs for dansk fiskeri

(2. juli 2025)

Vision for dansk fiskeri

Både dansk fiskeri og det danske havmiljø er udfordret. Tab af fiskekvoter til Storbritannien i forbindelse med Brexit, øgede udgifter til brændstof og større efterspørgsel om pladsen på havet udfordrer fiskeriet. Samtidig er havmiljøet flere steder presset, særligt i de indre danske farvande, hvor havbunden mange steder er i dårlig tilstand og har faldende biodiversitet. Det påvirker hele økosystemet og de marine fødekæder, hvor arter som torsken og stenbideren er i kraftig tilbagegang. Færre fisk er en udfordring både for økosystemerne og for fiskerne. Vi står samtidig i en usikker verden med stor geopolitisk uro, hvorfor det er vigtigt, at vi fortsat har en velfungerende dansk fødevareproduktion til både danske og europæiske forbrugere.

Det er på den baggrund nødvendigt at gentænke dansk fiskeri for at sikre, at dansk fiskeri i fremtiden er et robust, konkurrencedygtigt, men også mere miljøskånsomt og klimavenligt erhverv.

Med denne aftale præsenteres en række konkrete initiativer, der sætter en ny kurs for dansk fiskeri. Initiativerne skal sikre langsigtede, stabile og forudsigelige rammebetingelser, og samtidig understøtte fiskeriet i at udvikle sig i en mere bæredygtig retning såvel miljø- og klimamæssigt som økonomisk.

Aftalen understøtter en klar vision om at fremme et mangfoldigt fiskeri. Det skal også være et fiskeri, der passer bedre på vores havmiljø og sikrer bæredygtige fiskebestande. Det skal ske, mens vi samtidig understøtter arbejdspladser i vores kystnære lokalsamfund. Danmark er en stor og stolt fiskerination, men med dette følger også et stort ansvar for at sikre, at vi hele tiden bliver bedre og mere bevidste om, hvordan vi påvirker den natur, som vi høster fra.

1. Nedsættelse af fiskeripartnerskab

For at understøtte den ovenstående vision er aftalepartierne enige om, at der inden udgangen af 2025 nedsættes et fiskeripartnerskab, hvor erhvervet sammen med myndigheder og andre relevante vidensaktører skal finde løsninger, der skal virke som anbefalinger til aftalekredsens løbende politiske drøftelser og implementering af denne aftale.

Fiskeripartnerskabet skal bl.a. komme med oplæg til etablering af et videns- og udviklingscenter for dansk fiskeri med placering i Hirtshals, som skal samle forskning inden for bl.a. fiskebestande samt udvikling af miljøskånsomme fiskeredskaber. Derudover afsættes der 3 mio. kr. til projekter hos Nordsøen Oceanarium inden for bæredygtig udnyttelse af havet. Fiskeripartnerskabet skal derved bygge bro mellem erhvervet, fiskeindustrien, grønne organisationer, myndigheder og forskningsmiljøer. Evt. finansiering hertil vil håndteres inden for rammerne af denne aftale.

Fiskeripartnerskabet organiseres med et fælles formandskab bestående af Tænk tanken Hav, Danmarks Fiskeriforening Producentorganisation samt Nordsøen Forskerpark. Desuden tilknyttes Danish Seafood Association, Dansk Akvakultur Producentorganisation, Danmarks Pelagiske Producentorganisation, Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri Producentorganisation samt DTU Aqua som videnspartnere, ligesom Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri og andre relevante ministerier deltager med faglig bistand. Der afsættes 8 mio. kr. i perioden 2026-2029 til finansiering af fiskeripartnerskabet, idet midlerne primært skal gå til frembringelse af viden, der kvalificerer de

anbefalinger på områder, som fiskeripartnerskabet skal arbejde med, jf. kommissorium, der efter oplæg fra regeringen skal drøftes i aftalekredsen.

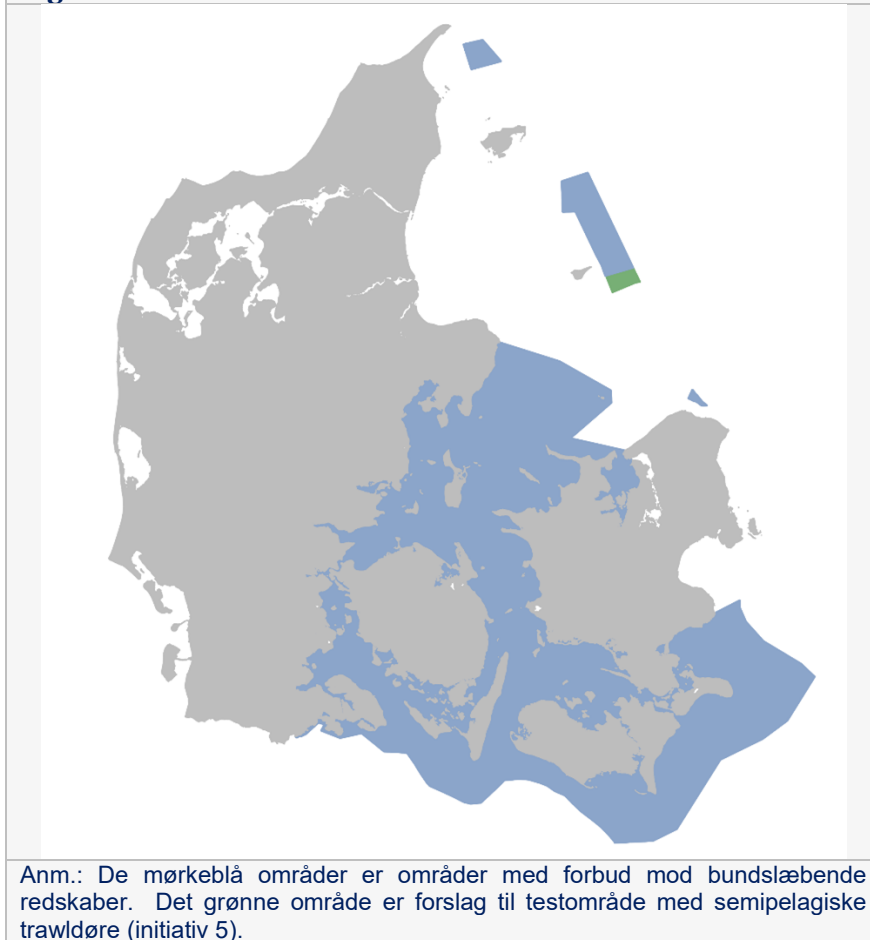
I. Bedre havmiljø

Dele af det danske havmiljø er i dag i dårlig tilstand. Flere fiskebestande er i kraftig tilbagegang. Bundfaunaen er i nogle farvande i dårlig tilstand, og biodiversiteten er faldende i bestemte områder af Kattegat. Da fiskeri med bundslæbende redskaber påvirker havbunden, ønsker aftalepartierne at reducere brugen af bundslæbende redskaber i områder i de indre danske farvande, og derved også fremme et mere miljøskånsomt fiskeri.

2. Indførsel af zoner med forbud mod bundslæbende redskaber

Aftalepartierne er enige om at forbyde brugen af bundslæbende fiskeredskaber i hele Bælthavet, herunder Isefjord samt i flere naturmæssigt vigtige områder i Kattegat omkring eksisterende Natura 2000-områder, området udfor Djursland og i området "Kilen" nord for Sjælland, jf. figur 1. Fiskeripartnerskabet hører i forhold til de præcise geografiske afgrænsninger af forbudszonerne med hensyntagen til miljøeffekter og fiskerieffektivitet i arealerne omkring zonerne samt at ambitionsniveauet ikke reduceres.

Figur 1. Zoner med forbud mod bundslæbende redskaber

Områder, der bliver omfattet af forbud mod bundsløbende redskaber, svarer til ca. 19 pct. af det samlede danske farvand.

Forbud mod bundsløbende redskaber indføres samtidigt for danske og udenlandske fiskere i regi af EU's fælles fiskeripolitik. Denne proces forventes at tage mindst to år.

De kommende zoner med forbud mod bundsløbende redskaber vil bl.a. dække de to kommende marine naturnationalparker i Lillebælt og Øresund. Aftalepartierne er enige om at afsætte 3 mio. kr. i perioden 2026-2028 til Øresundsakvariet med henblik på bl.a. at understøtte formidlingsindsatser for den kommende Marin Nationalpark Øresund.

3. Begrænsning af muslingefiskeri- og opdræt i forbudszonerne

Aftalepartierne enige om, at rettighederne til muslingefiskeri i de berørte områder i Bælthavet opsiges med otte års varsel. Det er samtidig aftalepartiernes ambition at udfase muslingefiskeri på vilde bestande i zonen hurtigere end otte år, og aftalepartierne er derfor enige om, at der skal arbejdes for at oprette en frivillig omstillingsordning for eksisterende muslingefiskere i den kommende forbudszone, hvor der kan omstilles til muslingeopdræt i vandsøjlen og på kulturbanker.

I ordningen opgives fiskerirettigheden til Landbrugs- og Fiskeristyrelsen mod kompensation, tilladelse til opdræt og indgåelse af en kontrakt om bidrag til naturgenopretning, som en overgangsordning. Naturgenopretningen kan f.eks. udgøre udlæg af muslinger, der bidrager til oprettelse af biogene rev. Aftalepartierne er enige om at afsætte 13 mio. kr. til ordningen, og der vil være fokus på at sikre, at ordningen er simpel og administrerbar. Derudover kan der søges om støtte til omlægning fra muslingefiskeri til muslingeopdræt i vandsøjlen, *jf. punkt 19*.

Aftalepartierne er enige om, at høst med traditionelle muslingeskrabere vil blive forbudt i 2034 i forbudszonen. Såfremt der udvikles markant mere skånsomme musligeredskaber, *jf. punkt 18*, vil muligheden for også at omstille til disse blive drøftet i aftalekredsen. Effekten af de mere skånsomme musligeredskaber vil skulle monitoreres.

4. Beslutningsgrundlag om beskyttelsesbehovet i Vadehavet

Vadehavet er et internationalt værdifuldt naturområde af stor betydning. Det er gyde- og opvækstområde for fisk samt raste- og yngleområde for millioner af fugle og er bl.a. udpeget som UNESCO verdensarv, habitatområde og nationalpark. Fødevareministeriet har som led i Natura-2000 indsatsplanen bedt DTU Aqua udarbejde et litteraturstudie af tilgængelig viden på området for at afklare behovet for yderligere fiskeriregulering. Litteraturstudiet viser, at det er vanskeligt at adskille bundpåvirkningen fra hesterejefiskeriet fra den naturlige variation i de danske områder, hvor hesterejefiskeriet foregår. DTU Aqua konkluderer, at der kan hentes ny viden gennem et målrettet projekt, som forventes at tage ca. to år.

Aftalepartierne er enige om, at projektet skal være økosystembaseret og skal igangsættes senest primo 2026, og at aftalepartierne hurtigst muligt og senest i 2028 skal drøfte et beslutningsoplæg om eventuelle yderligere tiltag i Vadehavet.

5. Testområde til afprøvning af semipelagiske trawldøre

Aftalepartierne er enige om at udlægge et testområde i Kattegat, *jf. figur 1*, med krav om brug af semipelagiske trawldøre, for at indhente erfaring og data om brug af disse trawl til at vurdere fiskerieffektivitet, brændstofforbrug samt påvirkning af havbunden. Regeringen udarbejder et oplæg om konkret implementering, hvor placeringen af testområdet ikke forhindrer en åben fiskerikorridor hen til grænsen mod Sverige, primært af hensyn til det nuværende fiskeri fra Gilleleje.

Testområdet til anvendelse af semipelagiske trawldøre evalueres og afrapporteres løbende, og der gøres status efter tre år med mulighed for forlængelse, herunder med henblik på at bruge de indsamlede data til evt. yderligere udvikling og udbredelse af mere miljø- og klimaskånsomme fiskeredskaber, som samtidig kan opretholde fiskerieffektiviteten.

6. Forbud mod tunge bomtrawl

Aftalepartierne noterer sig, at der indføres forbud mod anvendelse af tunge bomtrawl for danske fartøjer i dansk farvand. Aftalepartierne er enige om at regeringen, med afsæt i et gennemført forskningsprojekt foretaget i Skagerrak af DTU Aqua og Aalborg Universitet, fortsat skal arbejde for at få indført et EU-forbud mod anvendelse af tunge bomtrawl i alle EU-farvande – i første omgang i Skagerrak.

7. Ophugningsordning

For nogle af de fiskere, der i dag fisker med bundsløbende redskaber i de kommende forbudszoner, vil det ikke være økonomisk attraktivt at omstille deres fiskeri. Aftalepartierne er derfor enige om, at der som alternativ til omstillingsstøtte etableres en ophugningsordning, *jf. pkt. 18*, der skal reducere forventet overkapacitet i segmentet. Ordningen vil være målrettet de fiskere, som bliver berørt af de kommende forbudszoner mod fiskeri med bundsløbende redskaber samt de fiskere, som bliver berørt i forbindelse med de kommende udpegninger af yderligere strengt beskyttede områder *jf. Aftale om Danmarks Havplan af juni 2023*.

Der forventes ligeledes en overkapacitet for muslingefiskeri i Limfjorden, og derfor er aftalepartierne enige om, at der også skal oprettes en ordning for ophugning af muslingefartøjer i Limfjorden med henblik på at reducere overkapacitet. Herved gives de fiskere, der ikke vurderer det muligt eller ønskeligt at omstille til andre fiskerier, en måde at komme ud af erhvervet på. Derudover vil der blive reserveret midler til yderligere ophugning af fiskefartøjer, hvis der identificeres andre segmenter med overkapacitet, herunder f.eks. i kystfiskersegmentet. Disse fiskere vil dog også have mulighed for alternativt at søge omstillingsstøtte, *jf. pkt. 18*.

Der afsættes samlet 70 mio. kr. til ophugningsstøtte. Aftalepartierne er enige om løbende at vurdere behovet for evt. tilførsel af midler til ophugning via omdisponering inden for rammen af aftalen. Regeringen vil hurtigst muligt komme med oplæg til drøftelse i aftalekredsen.

8. Støtte til erhvervet samt kommuner berørt af forbud mod bundsløbende redskaber

Omstilling tager tid, og der er brug for økonomisk støtte til de ø- og kystsamfund, som bliver berørt af zoner med forbud mod bundsløbende redskaber. Derfor er aftalepartierne enige om, at der skal afsættes 22 mio. kr. til de-minimis støtte til berørte fiskere og fiskeforarbejdningsvirksomheder samt

til direkte tilskud til kommuner som f.eks. Læsø og Langeland, som forventeligt vil blive påvirket af indførslen af forbudszoner mod bundsløbende redskaber. Disse kommuner vil derfor kunne modtage direkte støtte til gennemførelse af konkrete projekter til understøttelse af fiskerierhvervsaktiviteter og dermed sikre arbejdspladser i lokalområdet.

9. Langsigtet national handlingsplan mod spøgelsesnet

Aftalepartierne er enige om, at der skal udarbejdes en langsigtet national handlingsplan mod spøgelsesnet og andet marint affald.

Handlingsplanen skal både indeholde tiltag til forebyggelse og opsamling af spøgelsesnet samt marint affald. Handlingsplanen skal afklare lovgivningsmæssige barrierer for en øget indsats i forhold til fjernelse af spøgelsesnet og sikre fortsat inddragelse af civilsamfundet i oprydningsaktiviteter, herunder lokale indsatser fra kystfiskere. Det skal i den forbindelse afklares, hvordan uddannelse af aktører kan understøtte, at oprydningen af spøgelsesnet foregår sikkert og effektivt. Som en del af handlingsplanen er aftalepartierne enige om, at mulighederne for at forbedre den nuværende mærkningsordning og indføre en registreringsordning for fiskeredskaber skal undersøges. Derudover er aftalepartierne enige om, at der skal ske en forbedring af grundlaget for at identificere ejeren, hvis redskaber tabes og efterlades i havet, og dermed forbedre muligheden for håndhævelse og forebyggelse af spøgelsesnet.

Aftalepartierne indkaldes til en drøftelse af et oplæg til den langsigtede nationale handlingsplan. Aftalepartierne er i forlængelse heraf enige om at afsætte 10 mio. kr. i perioden 2026-2027 til handlingsplanens tiltag.

10. Overvågningsindsats af bundfauna og havpattedyr

Aftalepartierne er enige om at styrke overvågningen af bundfauna og havpattedyr på udvalgte relevante områder i dansk farvand samt at følge miljøeffekterne af denne aftale. Herunder skal effekten af indførsel af nye områder med forbud mod bundsløbende redskaber følges.

Aftalepartierne er enige om, at afsætte 20 mio. kr. til initiativet i 2025-2027.

Aftalepartierne noterer sig, at der med *Aftale om fordeling af forskningsreserven mv.* for både 2024 og 2025 er afsat 70 mio. kr. i alt, til at sikre ”viden om og dokumentation af effekterne af initiativer til en grøn omstilling af fiskeri- og akvakultursektoren”, herunder effekten af brug af semipelagiske trawl, *jf. punkt 3.*

II. Beskyttelse af arter

Det er vigtigt at beskytte fiskearter, fordi de spiller en central rolle i naturens økosystemer. Hver art har sin egen rolle i systemet, og når en art forsvinder, mistes en vigtig brik i det komplekse samspil, som naturen er bygget op omkring. Derfor er det afgørende at beskytte fiskearter og samtidig sikre, at deres levesteder samt føde- og opvækstgrundlag forbliver sunde og stabile.

11. Øget indsats mod skarv

Aftalepartierne er enige om, at der skal arbejdes på langsigtede internationale løsninger for at nedbringe trækbestanden af skarv til et bæredygtigt niveau for både skarv og fiskebestande. Derfor skal regeringen arbejde for en international forvaltningsplan og øget koordinering med landene omkring Østersøen. Aftalepartierne er desuden enige om, at det skal være lettere at søge om og udnytte tilladelser til at regulere skarv, og både regler, ansøgning og vilkår i tilladelser skal derfor hurtigst muligt forenkles. Aftalepartierne forelægges forslag til plan herfor.

Aftalepartierne er enige om at afsætte 7 mio. kr. til forskningsbaseret dokumentation og udvikling. Forskningsbaseret dokumentation er påkrævet ifølge naturdirektiverne for at kunne igangsætte yderligere tiltag mod skarv, herunder udpegnung af opvækstområder for fisk og udvikling af effektive afværgeforanstaltninger.

12. Indsamling af viden om nationalt regulerede arter

Aftalepartierne er enige om at forbedre viden om nationalt regulerede fiskebestande med henblik på at forbedre den biologiske rådgivning for disse bestandes tilstand, f.eks. sorthummer, stenbider, blåmuslinger og konksnegle. Dette arbejde skal understøtte, at der i fremtiden er den nødvendige biologiske viden om alle bestande, der drives erhvervsfiskeri på, så fiskeriet kan forvaltes bæredygtigt og med større forudsigelighed for fiskerne.

13. Helhedsplan for beskyttelse af ålebestanden

Aftalepartierne er enige om, at der skal udarbejdes en helhedsplan for bedre beskyttelse af ålebestanden, herunder genopretning af ålens levesteder, vandløbsrestaurering og udsætning af åleyngel.

Ålen er en fælles europæisk bestand. Kun 3 pct. af ålens dødelighed på europæisk plan skyldes fiskeri i saltvand, mens der er mange andre presfaktorer på bestandens udvikling. Derfor vil en dansk helhedsplan også omfatte, at den danske regering skal arbejde for en omfattende revision af EU's åleforordning med en fælles og ambitiøs europæisk indsats, som både dækker saltvand og ferskvand.

Der opretholdes et meget begrænset fiskeri på det antal fiskere og den mængde, som DTU Aqua vurderer er nødvendig for at opfylde EU-datakravet samt kontinuitet og solide data om bestanden (op til 50 tons årligt fra 2026). Data indberettes til DTU Aqua som fangst pr. indsats efter samme model som fritidsfiskernes frivillige Nøglefiskerprojekt.

Aftalepartierne genbesøger helhedsplanen i 2027 med henblik på at afklare i hvilket omfang, der kan være erhvervsmæssigt ålefiskeri.

Aftalepartierne er desuden enige om, at forbud mod rekreativt fiskeri efter ål i saltvand videreføres og udvides til at gælde i ferskvand.

14. Støtteordning til ålefiskere og stenbiderfiskere

Aftalepartierne er desuden enige om, at der etableres en de-minimis støtteordning for tabte landinger i stenbiderfiskeriet som følge af tabte fiskerimuligheder efter lukningen af

stenbiderfiskeriet i 2025. Aftalepartierne er enige om, at der etableres en de-minimis støtteordning til ålefiskere, der er berørte af de EU-fastsatte lukkeperioder. Der afsættes samlet 8 mio. kr. til de-minimis støtten.

Derudover er aftalepartierne enige om at drøfte rammerne for bundgarnsfiskeriet. Regeringen vil præsentere et oplæg herom til aftalepartierne. Der afsættes 4,9 mio. kr. til initiativer forbundet hermed.

Desuden kan der søges om støtte til omstilling til skånsomt fiskeri efter andre arter, *jf. pkt. 18.*

III. Grøn omstilling af fiskeriet

Dansk fiskeri- og akvakulturerhverv skal i de kommende år udvikles til at være mere miljø- og klimamæssigt bæredygtige. Det kommende forbud mod anvendelse af bundslæbende redskaber i store områder i Bælthavet og Kattegat indebærer behov for en omstilling af fiskeriet i disse områder. Udviklingen skal samtidig ske i et tempo, hvor fiskerne kan følge med. Derfor skal udviklingen understøttes med støtte til udvikling og anvendelse af ny teknologi og mere skånsomme redskaber, der minimerer påvirkningen på havbund og klima samtidig med en langsommere indfasning af CO₂-afgiften.

15. Kompensation for CO₂-afgiften i 2025

Aftalepartierne er enige om, at fiskerne skal kunne ansøge om fuld kompensation for den afgiftsbetaling, som CO₂-afgiften medfører i 2025. Kompensationen sker via en ordning administreret af Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

16. Suspension af CO₂-afgiften i 2026-2028 og genindførsel i 2029

Aftalepartierne er enige om, at indførelsen af en CO₂-afgift for fiskeriet, der er en følge af *Aftale om grøn skattereform for industri mv.* fra juni 2022, suspenderes i perioden 2026-2028. CO₂-afgiften opkræves igen fra 2029 med 375 kr. pr. ton CO₂ (2022 priser), og stiger til 750 kr. pr. ton CO₂ i 2030 og frem (2022-priser), som aftalt i forbindelse med *Aftale om grøn skattereform for industri mv.* Afgiftsprovenuet i 2029 bliver afsat til grønne, erhvervsrettede indsatser i denne aftale.

17. Klimaneutralitet

Aftalepartierne er enige om, at dansk fiskeri skal bidrage til regeringens klimamål om klimaneutralitet i 2045, og at udviklingen i fiskeriets CO₂-belastning derfor skal følges løbende.

Idet fiskerne kompenseres i 2025 for CO₂-afgiftsbetalingen, og da betaling af CO₂-afgiften suspenderes i perioden 2026-2028, *jf. pkt. 15 og 16*, er aftalepartierne enige om at CO₂-reduktioner, som var forudsat i *Aftale om grøn skattereform for industri mv.*, i stedet skal opnås gennem øvrige initiativer i denne aftale. F.eks. vil forbud mod bundslæbende redskaber kunne have en positiv CO₂-effekt, når der omstilles til fiskeri med mindre energikrævende redskaber som semipelagiske trawldøre, garn eller tejner. Dertil kommer tiltag i denne aftale for så vidt angår støtte til investeringer i energieffektiviseringer på fartøjer og i havne, kapacitetstilpasning af flåden m.v. De

skønnede effekter af de øvrige initiativer kan dog for nuværende ikke indregnes i *Klimastatus- og fremskrivning*, da der ikke foreligger et konkret skøn for tiltagenes effekt på fiskeriets energiforbrug.

Derfor er aftalepartierne enige om at genbesøge *Aftale om en ny kurs for dansk fiskeri* i 2027 for at drøfte, om fiskerierhvervets CO₂-reduktioner lever op til forventningerne med henblik på at realisere 70 pct.-målet i 2030 samt målet om klimaneutralitet i 2045, eller om der inden for fiskerisektoren er behov for justerede eller nye initiativer. Der skal samtidig ske en vurdering af nye mulige og omkostningseffektive teknologier og en evt. tilpasning af den grønne støtte til erhvervet, således at der opnås den størst mulige klimaeffekt for de investerede midler. Se videre *pkt. 18* herom.

18. Støtte til grøn omstilling af fiskerierhvervet

Det er aftalepartiernes ambition, at Danmark skal vise vejen for fremtidens bæredygtige fiskeri med bæredygtige fiskebestande og et mindre aftryk på havnaturen. Derfor skal flere fartøjer omstilles til miljøskånsomme redskaber. Det er desuden aftalepartiernes ambition, at dansk fiskeri i 2040 har en ny generation af aktive fiskeriredskaber, som har minimeret bundpåvirkningen og CO₂-udledningen markant i forhold til i dag, samtidig med at fangsteffektiviteten er fastholdt.

Aftalepartierne er derfor enige om at afsætte 90 mio. kr. i perioden 2026-2029 til faciliterings- og omstillingsstøtte målrettet omstilling til udvikling og af og investering i et mere energieffektivt og et mere skånsomt fiskeri. Støtten kan bl.a. gives til investering i energieffektiviserende tiltag på fiskefartøjer, rådgivning, udvikling og investeringsstøtte til mindre energikrævende redskabstyper som semipelagiske trawldøre, garn og tejner samt til kapacitetstilpasning af fiskeriflåden via ophugning og midlertidig oplægning. Desuden kan støtten gå til omlægning til fiskeri med passive og skånsomme fiskeriredskaber, samt udvikling og afprøvning af miljøskånsomme redskaber og metoder, herunder alternative brændstoffer. Regeringen vil i 2025 komme med et konkret oplæg til drøftelse i aftalekredsen til udmøntning af de afsatte midler.

19. Grøn omstilling og ny strategi for akvakultur

Aftalepartierne er enige om, at der skal sikres stabile rammer for udviklingen i akvakultursektoren, hvori havbrugsproduktion indgår som en vigtig del af den samlede fødevarerforsyning af fiskeprodukter. Aftalepartierne er enige om at undersøge muligheden for at igangsætte en række frivillige projekter, hvor den eksisterende akvakulturproduktion kan flytte fra de kystnære vandområder til det åbne hav med henblik på at nedbringe kvælstofudledningen i de kystnære vandområder.

I takt med, at akvakultur omstilles til mere klima- og miljøskånsomme produktionsmetoder, er aftalepartierne enige om at undersøge, hvordan produktionskapaciteten kan øges. Regeringen vil som led i opdateringen af *Strategi for en bæredygtig akvakultursektor 2021-2027* undersøge muligheden herfor. Aftalepartierne bag *Aftale om Danmarks Havplan* af juni 2023 vil på den baggrund efterfølgende blive forelagt et oplæg til evt. justeringer i arealudlæg til brug for akvakultur i havplanen.

Muslingesektoren er økonomisk presset, og følgeindustrien mangler råvarer. Tilstanden i de indre fjorde og kystnære vandområder, øget miljøregulering samt et fald i den naturlige bestand af

muslinger og østers har i de senere år ført til kraftig nedgang i fiskeriet. Der skal fortsat være plads til fiskeri på vilde bestande, men fiskeriets påvirkning af vandmiljøet og naturen skal i fremtiden reduceres. Det skaber et behov for mere langsigtede rammer for sektoren, så fiskeriet kan udvikles i en mere grøn og skånsom retning. En øget produktion af opdrættede skaldyr kan udgøre en alternativ kilde til muslinger fra fiskeri på vilde bestande. ligesom en planlagt og stabil produktion på kultur- og omplantningsbanker og opdræt i vandsøjlen kan gøre sektoren mindre afhængig af fiskeri på vilde bestande.

Aftalepartierne er enige om at afsætte 30 mio. kr. til investering i klima- og miljøskånsom akvakultur samt udvikling og afprøvning af klima- og miljøforbedrende løsninger i akvakultur, herunder 15 mio. kr. til omlægning fra muslingefiskeri til lavtrofisk akvakultur (muslinger, østers, tang). Derudover er aftalepartierne enige om, at *Strategi for en bæredygtig akvakultursektor 2021-2027* skal opdateres senest i 2027, herunder med fokus på dyrkning af tang og lavtrofisk akvakultur, med involvering af relevante interessenter.

20. Fuldt dokumenteret fiskeri via elektronisk monitorering

Aftalepartierne noterer sig, at der i medfør af EU's kontrolforordning vil blive indført krav om anvendelse af elektronisk monitorering med kamera i 2028 for fiskefartøjer på 18 meter og derover, som udgør en høj risiko for manglende overholdelse af landingsforpligtelsen.

Aftalepartierne noterer sig videre, at der pr. maj 2025 var ca. 50 fartøjer tilmeldt den frivillige kameraordning i Kattegat. Til sammenligning var der ca. 70 fartøjer med i den obligatoriske kameraordning. Aftalepartierne er enige om, at den frivillige kameraordning i Kattegat skal udvides i 2026 til at kunne omfatte alle danske erhvervsfiskerfartøjer i alle danske farvande, og at der skal skabes væsentlige incitamenter, herunder særligt på EU-niveau, der gør, at også fartøjer under 18 meter vil vælge at bruge kamera. Formålet er at få en mere smidig og effektiv kontrol, og at give fiskerne større ansvar for selv at tilrettelægge fiskeriet, så det lever op til gældende krav og regler. Aftalepartierne er enige om, at afsætte 5 mio. kr. til indsatsen.

I forlængelse heraf skal DTU Aqua senest i 2027 udarbejde forslag til konkrete områder og fiskerier i danske farvande, hvor der er særlige udfordringer med bifangst af juvenile fisk, med henblik på at indføre krav om brug af kamera for relevante fartøjer i områderne. Det skal senest i 2026 undersøges, om relevante områder beliggende inden for 12 sømil fra kysten kan implementeres via artikel 20 i grundforordningen, hvorefter andre EU-landes fartøjer også vil skulle overholde kravet.

Målet er, at mindst 90 pct. af de landede mængder fra danske erhvervsfiskerfartøjer i 2029 kommer fra fartøjer med elektronisk monitorering med kamera. Aftalepartierne er enige om at genbesøge aftalen i 2027 for at sikre målopfyldelse samt at udstikke retning for, at dansk erhvervsfiskeri er fuldt dokumenteret senest i 2033.

21. Øget brug af data fra elektronisk monitorering og ny teknologi

Aftalepartierne er enige om, at data fra kameraerne skal kunne bruges endnu mere i forskningsøjemed, herunder til en langt mere realtidsbaseret fastsættelse af kvoter og dermed en styrket biologisk rådgivning. Aftalepartierne noterer sig, at en række mindre erhvervsfiskefartøjer i

dag ikke er omfattet af krav om GPS-udstyr, f.eks. AIS/VMS. Dette medfører bl.a. at fiskeridata for mindre fartøjer ikke er tilgængeligt, når der udlægges områder til f.eks. havvind. Aftalepartierne er enige om at drøfte et oplæg fra regeringen om, hvordan der sikres tidssvarende monitorering og fiskeridata fra alle erhvervsfiskefartøjer, herunder i forlængelse af kommende krav i EU-kontrolforordningen.

Aftalepartierne noterer sig, at der i dele af dansk fiskeri fortsat er en udfordring med ulovligt udsmid af fisk. Dette kræver fælles løsninger i samarbejde med fiskerierhvervet. Fiskeripartnerskabet *jf. punkt 1*, får i den forbindelse en central rolle, bl.a. ved at skulle komme med anbefalinger til, hvordan nye teknologier – herunder kunstig intelligens – bedst kan anvendes i udviklingen af dansk fiskeri samt bruges til at opnå en mere præcis registrering af fangster.

IV. Fiskeri som lokal drivkraft og øget afsætning

Dansk fiskeri og lystfiskeri spiller en stor rolle lokalt, og er især med til at fastholde og udvikle vigtige arbejdspladser i særligt kyst- og øsamfund. Samtidigt er både erhvervs- og lystfiskeriet mange steder et aktiv for turismen. Det er derfor vigtigt, at der også i fremtiden er aktive fiskefartøjer i de danske havne og gode muligheder for lystfiskeri. Der skal derfor gøres en særlig indsats for at udvikle og værne om det danske kyst- og lystfiskeri.

22. Styrkelse af dansk kystfiskeri

Aftalepartierne er enige om, at styrke og understøtte det danske kystfiskeri. I 2026 vil fartøjer på op til 17 meter og maksimalt 50 bruttotons kunne tilmelde sig én tidsubegrænset kystfiskerordning, hvor fartøjerne binder deres kvoter.

Fartøjer, der i dag er i den tidsbegrænsede ordning og melder sig ind i den tidsubegrænsede ordning før d. 15. januar 2026, vil have mulighed for at forlade ordningen med de kvoteandele, de bragte ind i ordningen efter en prøveperiode, som udløber ved udgangen af 2027. Nyetablerede fiskere, der melder sig ind i den tidsubegrænsede ordning, vil have mulighed for at forlade ordningen med de kvoteandele, de bragte ind i ordningen efter en prøveperiode på tre år.

Fartøjer i den tidsubegrænsede ordning fortsætter i ordningen uden prøveperiode, idet den nuværende tildelingsmodel for tildeling af kystfiskertillæg og kvoter til ordningen fastholdes. Øvrige fartøjer, der ønsker at deltage i den nye tidsubegrænsede kystfiskerordning, tilmelder sig ordningen uden prøveperiode.

Kvoteandele, som fartøjer måtte have købt i løbet af prøveperioden, vil skulle frasælges til andre fartøjer tilmeldt kystfiskerordningen, hvis fartøjet forlader kystfiskerordningen i løbet af prøveperioden. Hvis et fartøj er blevet meldt ud af ordningen i løbet af de tre år, vil det ikke være muligt at tilmelde fartøjet igen, medmindre hele ejerkredsen af fartøjet er udskiftet. Der vil blive etableret en overgangsordning for de fartøjer, som er i kystfiskerordningen i dag, men som ikke vil kunne være med i den nye ordning grundet den nye begrænsning på 50 bruttotons. Aftalepartierne præsenteres for et oplæg herom. Såfremt grænsen på de 50 bruttotons viser sig at være til hinder for den grønne omstilling af fiskerifartøjer, vil aftalekredsen drøfte dette.

23. Forbedring af logistik og infrastruktur i havne

Fiskeriet har mange steder i Danmark en vigtig lokaløkonomisk og kulturel betydning. Aftalepartierne er derfor enige om, at forbedre infrastruktur og logistik i havne, særligt i fiskeriafhængige lokalområder. Det kan f.eks. være kølefaciliteter, der sikrer, at fangsten bevares frisk og af høj kvalitet. Det kunne være effektive logistiksystemer, som muliggør hurtig og sikker transport af fisken til direkte salg eller forarbejdning, eller modtagelse af udslidte fiskeriredskaber eller reparationsfaciliteter til vedligeholdelse af udstyr mv.

Ansøgninger til havne berørt af zoner med forbud mod bundslæbende redskaber f.eks. i Bælthavet, vil blive prioriteret i udmøntningen af midler. Der afsættes 17 mio. kr. til initiativet. Dette kommer ud over de 22 mio. kr., som er afsat til støtte til berørte fiskere, industri og kommuner, *jf. pkt. 8.*

24. Styrkelse af NaturSkånsom-mærket

Aftalepartierne er enige om at udvide og styrke NaturSkånsom-mærket samt at understøtte forbrugernes kendskab til det. Fartøjer over 17 meter og med fangstrejser over 48 timer med de definerede skånsomme redskaber i reguleringsbekendtgørelsen, inkluderes derfor i mærket. Aftalepartierne er desuden enige om at fjerne kravet om, at deltagere i mærkningsordningen skal gennemgå et særligt kursus i håndtering af fisk.

Aftalepartierne er enige om, at der skal igangsættes en videnssyntese, der skal afrapportere om dyrevelfærdsmæssige forhold i regi af NaturSkånsom-mærket samt identificere et eventuelt behov for yderligere forskning med henblik på at indføre dyrevelfærdsmæssige krav i ordningen på sigt. Herudover vil regeringen udarbejde et oplæg til aftalekredsen med det formål at implementere krav om elektronisk monitorering på fartøjer i ordningen frem mod 2028.

25. Udarbejdelse og gennemførsel af produktions- og afsætningsplaner samt produktudvikling og innovation i forarbejdningsindustrien

Aftalepartierne er enige om at afsætte 25 mio. kr., til producentorganisationernes arbejde med at udarbejde og gennemføre produktions- og afsætningsplaner, der øger bæredygtigheden og miljøskånsomheden i dansk fiskeri. F.eks. afsætningsaktiviteter og bæredygtighedsinitiativer samt produktudvikling og innovation i forarbejdningsindustrien.

26. Nedsættelse af arbejdsgruppe til afdækning af rekrutteringsudfordringer i fiskerierhvervet

Aftalepartierne er enige om, at der skal nedsættes en arbejdsgruppe, som skal afdække rekrutteringsudfordringer i fiskerierhvervet. Arbejdsgruppen skal bl.a. se på de eksisterende støtteordninger for yngre fiskere, herunder ordningen vedrørende de såkaldte "lånefisk", generationsskifteudfordringer m.v. Arbejdsgruppen forankres i Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri med inddragelse af relevante interessenter. Arbejdsgruppen skal afrapportere inden udgangen af 2026.

27. Flere fisk til lystfiskeriet

Aftalepartierne er enige om at styrke lystfiskeriet i Danmark ved, at fiskeri i ferskvand og fiskeri efter en række arter i fremtiden skal være forbeholdt lystfiskeri. Aftalepartierne vil blive forelagt en konkret model for implementering af forbud mod erhvervsfiskeri i ferskvand samt efter gedde,

aborre, sandart, havørred og laks, herunder ekspropriationsvurderinger, vurdering af EU-regler, lovændringer og tidshorisonter. Aftalepartierne er enige om løbende at drøfte, hvorvidt flere arter skal prioriteres til lystfiskeriet. Samtidig med at der også sættes en øvre grænse for, hvor meget lystfiskere dagligt må fange. Regeringen kommer med et oplæg til drøftelse blandt aftalepartierne i 2025.

Aftalepartierne er enige om, at det rekreative fiskeri skal opprioriteres ved at styrke fiskeriforvaltningen og beskyttelsen af en række vigtige arter for lystfiskeriet, herunder gedder og aborrer i en række brakvandsområder ved Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster.

Aftalepartierne er enige om vigtigheden af beskyttelsen af vilde laks og snæbel i bl.a. Vadehavsåerne. Aftalepartierne vil blive forelagt et oplæg til eventuelle yderligere forvaltningstiltag, herunder f.eks. ved at indføre en garnfri zone på 100 meter fra lavvandslinjen langs udvalgte kyststrækninger.

Aftalepartierne noterer sig, at det flere gange er lykkedes Danmark at bytte sig til en mindre midlertidig kvote på blåfinnet tun. Aftalepartierne er i forlængelse heraf enige om, at prioritere disse mindre kvoter til lystfiskeriet. Såfremt Danmarks arbejde med at sikre en permanent kvote i fremtiden lykkedes vil rammerne for et evt. erhvervsmæssigt fiskeri skulle drøftes i aftalekredsen.

28. Styrkelse af det frivillige fiskeplejearbejde og fiskeplejeindsatsen

Aftalepartierne noterer sig, at der på finansloven 2025 er afsat 20,4 mio. kr. i 2025-2028 målrettet tiltag til lystfiskeriet i Danmark, herunder til styrkelse af Lystfisker Danmarks arbejde med Lystfiskerstrategien, og støtte til lystfiskernes frivillige indsatser i Fiskeplejen. Regeringen vil inden udgangen af 2026 indkalde aftalepartierne til drøftelse af en ny lystfiskerstrategi.

Aftalepartierne er enige om, at prisen for fisketegn løbende skal prisreguleres, hvilket forventes at tilvejebringe omkring 10 mio. kr. ekstra til fiskeplejen i løbet af fire år.

V. Enklere regler og øget selvforvaltning

Det skal både gøres nemmere at være og blive fisker i Danmark. De gældende regler på fiskeriområdet, både nationalt og i EU-regi, skal derfor forenkles, så fiskerisektorens potentiale kan udnyttes bedre. Der skal desuden ses på, hvordan fiskeriet kan få større frihedsgrader, samtidig med at der skal være en moderne og effektiv fiskeriforvaltning og kontrol. Der skal endvidere sikres bedre sameksistens mellem fiskerne og andre aktører på havet. Der pågår bl.a. et arbejde med at afdække og håndtere arealkonflikter mellem havvindmøller og fiskeri, jf. dialogforummet mellem fiskeriet og andre centrale interessenter aftalt i *Aftale om Danmarks Havplan* af juni 2023.

29. Analyse af muligheder for at lempe krav om A-status

Aftalepartierne er enige om, at analysere mulighederne for at lempe krav til erhvervsfiskerstatus (A-status) samt at afdække barrierer for relevant deltidsbeskæftigelse for erhvervsfiskere. Analysen vil tage udgangspunkt i fiskeriets forskellige segmenter, da der kan være behov for forskellig regulering i forskellige dele af fiskeriet. Analysen skal være klar i første kvartal 2026 til drøftelse blandt aftalepartierne.

30. Evaluering af B-kvotesystem

B-kvotesystemet blev indført for at forhindre omgåelse af kvotekonzentrationsreglerne. Aftalepartierne er enige om at gennemføre en evaluering af B-kvotesystemet med henblik på at sikre, at der ikke er unødige barrierer for erhvervet samtidig med, at der fortsat er en effektiv kontrol af reglerne for kvotekonzentration. Evalueringen skal være klar i første kvartal 2026.

31. Lofter for ejerskab af fiskekvoter

Aftalepartierne er enige om at fastholde de gældende lofter for ejerskab af kvoter. Aftalepartierne er desuden enige om, at fiskere, der på grund af de tidligere fejlbehæftede beregninger er kommet over kvotekonzentrationslofterne, skal frasælge de overskydende kvoter med en passende varsel.

32. Nye regelsæt for muslingefiskeri- og opdræt

Reglerne for fiskeri efter muslinger, østers og søstjerner findes i flere forskellige bekendtgørelser og er ikke i alle tilfælde tidssvarende. Aftalepartierne er enige om, at der senest i 2026 skal indføres ét samlet og forenklet regelsæt, herunder stillingtagen til om der evt. skal være B-kvoter for muslingefiskeriet. I forlængelse heraf er aftalepartierne enige om, at der skal indføres en ny forvaltningsmodel for fiskeri efter hjertemuslinger i Limfjorden, som muliggør et direkte fiskeri.

Aftalepartierne er enige om, at de skal igangsættes et arbejde, som har til formål at afklare, om fiskeri i Lovns Bredning til omplantning af muslingeyngel kan foregå på vanddybder lavere end dybdegrænsen for ålegræs og inden for rammerne af habitatdirektivet.

Aftalepartierne er derudover enige om, at der også skal igangsættes et arbejde med at forbedre det faglige grundlag for vurderingerne af, om fiskeri efter vilde bestande af muslinger og østers vil kunne fortsætte i de Natura 2000-områder i Limfjorden, hvor der hidtil har været mulighed for at fiske muslinger og østers, jf. *Aftale om Danmarks Havplan* af juni 2023.

Aftalepartierne er desuden enige om, at der senest i første kvartal i 2026 skal gennemføres en revision og forenkling af reglerne for opdræt af muslinger og østers under hensyn til miljøforhold og omgivelser, herunder forventet genåbning for nye ansøgninger i 2026, bl.a. for at gøre det muligt for muslingefiskere at omstille sig til opdræt.

Aftalepartierne er enige om, at denne aftale erstatter Muslinge- og Østerspolitikken fra 2019.

33. Styrkelse af forvaltning på motorkraftsområdet

Aftalepartierne noterer sig den af Rigsrevisionen rejste kritik af forvaltningen af motorkraftområdet, og at der er behov for en styrket kontrol samt præcisering af reglerne på området. Der er tale om et teknisk kompliceret område, som vil kræve stort fokus fra myndighederne over de kommende år. Aftalepartierne noterer sig i den forbindelse, at myndighederne har stort fokus på at genoprette forvaltningen på området, herunder håndhævelse af gældende regler.

34. Overgang fra myndigheder til erhverv

Aftalepartierne er enige om, at det skal analyseres, hvilke konkrete opgaver, der i dag forvaltes af myndigheder, som i fremtiden kan varetages af erhvervet, uden at dette svækker opretholdelsen af en effektiv kontrolindsats.

35. Sameksistens på havet

Der er kamp om pladsen på havet til mange forskellige samfundsnyttige formål. Aftalepartierne finder det derfor vigtigt, at der skabes bedst mulig sameksistens mellem erhvervsfiskeriet og bl.a. havvind. Aftalepartierne noterer sig, at det markedsdrevne dialogforum for fiskeriet og andre centrale interessenter inden for opstilling af havvind blev aftalt med *Aftale om Danmarks Havplan* af juni 2023. Aftalepartierne er enige om at følge dette arbejde tæt, for at sikre bedst mulig sameksistens mellem VE-udbygning på havet og fiskerierhvervet.

VI. Det internationale samarbejde og EU's fælles fiskeripolitik

Samarbejde om fælles fiskebestande er afgørende for at sikre bæredygtige fiskebestande for fremtiden og et levedygtigt fiskerierhverv. EU's fælles fiskeripolitik sætter de overordnede rammer for forvaltningen af fiskeriet, og har til formål at sikre lige konkurrencevilkår blandt EU's fiskere.

36. Dansk revision af EU's fælles fiskeripolitik og forenkling af EU-regler på fiskeriområdet

Aftalepartierne er enige om, at der nedsættes en arbejdsgruppe, der inden udgangen af 2026 skal udarbejde et dansk bud på en revision af EU's fælles fiskeripolitik.

Aftalepartierne noterer sig, at regeringen vil arbejde for enklere og mere forståelige EU-regler på fiskeriområdet bl.a. i forbindelse med det danske formandskab af EU i andet halvår af 2025. Desuden vil regeringen fremme den grønne omstilling af fiskeriet inden for EU's rammer.

37. Udvikling af økosystem- og flerartsbaseret forvaltning af fiskeriet

Aftalepartierne er enige om, at der skal nedsættes en arbejdsgruppe, der skal se på mulighederne for at udvikle den økosystem- og flerartsbaserede forvaltning af fiskeriet.

Ovenstående arbejde vil blive igangsat i første halvår af 2026, når Danmarks EU-formandskab er afsluttet.

Aftaleøkonomi

I tabel 1 fremgår udgifter til aftalens initiativer. I tabel 2 fremgår finansieringskilder.

Tabel 1. Udgifter til aftalens initiativer 2025-2030

Mio. kr. (2025-pl)	I alt
Vision for dansk fiskeri	11,0
1a. Nedsættelse af et fiskeripartnerskab	8,0
1b. Projekter hos Nordsøen Oceanarium	3,0
Bedre havmiljø	138,0
2. Formidlingsindsatser v. Øresundsakvariet	3,0
3. Begrænsning af muslingefiskeri og muslingeopdræt i forbudszonerne	13,0
7. Ophugningsordning	70,0
8. Støtte til erhvervet samt kommuner berørt af forbud mod bundslæbende redskaber	22,0
9. Langsigtet national handlingsplan mod spøgelsesnet	10,0
10. Overvågningsindsats af bundfauna og havpattedyr	20,0
Beskyttelse af arter	19,9
11. Øget indsats mod skarv	7,0
14a. Støtteordning til ålefiskere og stenbiderfiskere	8,0
14b. Initiativer til bundgarnsfiskeriet	4,9
Grøn omstilling af fiskeriet	865,0
15. Kompensation for CO ₂ -afgiften i 2025	125,0
16. Reduktion af afgiftsbetaling ved suspension af CO ₂ -afgiften ¹	615,0
18. Støtte til grøn omstilling af fiskerierhvervet	90,0
19a. Grøn omstilling og ny strategi for akvakultur	15,0
19b. Omlægning til lavtrofisk akvakultur (muslinger, østers, tang)	15,0
20. Fuld dokumenteret fiskeri via elektronisk monitorering	5,0
Fiskeri som lokal drivkraft og øget afsætning	52,0
23. Forbedring af logistik og infrastruktur i havne	17,0
25. Udarbejdelse og gennemførelse af produktions- og afsætningsplaner samt produktudvikling og innovation i forarbejdningsindustrien	25,0
28. Styrkelse af fiskeplejeindsatsen (estimeret)	10,0
Forordningsbestemte myndighedsopgaver og opgaver fastsat i andre politiske aftaler mv.	762,5
I alt	1.848,4

Tabel 2. Finansiering af initiativer i aftalen (2025-2030)

Mio. kr. (2025-pl)	I alt
Den Europæiske Hav-, Fiskeri- og Akvakulturfond	941,5
Aftale om grøn skattereform for industri mv.	391,5
Generelle reserver	294,9
Grøn fond	120,0
Aftale om Danmarks Havplan fra 2023	77,3
Effektiviseringer i Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	13,2
Prisregulering af fisketegnsgift (initiativ 28)	10,0
I alt	1.848,4

Anm. ¹⁾ Baseret på umiddelbart provenu fra fiskerierhvervets CO₂-udledning som lagt til grund i forbindelse med indførelsen af CO₂-afgift.

Aftalens karakter

Initiativerne skal gennemføres i overensstemmelse med EU-retlige forpligtigelser, herunder energibeskatningsdirektivet og statsstøttere reglerne.

Det bemærkes i den forbindelse, at det er vurderingen, at energibeskatningsdirektivet giver medlemsstaterne mulighed for at lægge afgift på energiprodukter, der anvendes som brændstof i forbindelse med fiskeri. Der er en igangværende dialog med EU-Kommissionen om, hvilke muligheder energibeskatningsdirektivet giver for at pålægge energiafgifter på fiskeribranchen. Hvis den igangværende dialog måtte give anledning til en ændret forståelse, vil hele den nærværende aftale skulle genforhandles med afsæt i aftalekredspartierne.

De dele af aftalen, der indebærer fornyet tildeling af fiskerirettigheder, f.eks. kystfiskerordningen og et direkte fiskeri efter hjertemuslinger, vil skulle drøftes med EU-Kommissionen med henblik på at afklare ordningernes forenelighed med EU-reglerne for statsstøtte.

Ministeren for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri kan foretage mindre omfordelinger (op til 1 mio. kr.) inden for aftalens rammer. Større ændringer skal drøftes med aftalepartierne.

Aftalen har karakter af en stemmeaftale. De økonomiske konsekvenser af aftalen hjemles ved aktstykker og på fremtidige bevillingslove. Aftalepartierne er enige om at stemme for udgiftsafholdelse og finansiering.

Aftalepartierne er ligeledes enige om at stemme for ny lovgivning, som er nødvendig for at realisere de enkelte initiativer i aftalen, herunder på Skatteministeriets område for så vidt angår model for suspension og indfasning af CO₂-afgiften.

Implementering

Aftalepartierne orienteres og inddrages løbende om status for implementering af aftalen. Første gang vil være inden udgangen af 2025.

Denne aftale træder i stedet for de tidligere politiske aftaler på fiskeriområdet. Initiativer samt tilknyttede løbende afrapporteringer til Folketinget fremgår således af nærværende aftale i det omfang, de er ønsket videreført.

Der nedsættes endvidere en tværministeriel følgegruppe (FM, FVM, MLM, EM, KEFM), som skal følge status for udmøntning af midlerne i aftalen.